

1788

Ogiński Michał, Wdnie Trocki.

Uwagi względem potrzebnych
w Komm. Skarbu Lit. odmian

N° 117

U W A G I

Względem potrzebnych w Kommissyi
Skarbu Litewskiego odmian, podane
Prześwietney Delegacyi od Stanów
Zgromadzonych do słuchania Ra-
chunków teyże Kommissyi
wyznaczoney ,

PRZEZ

JW. JMC PANA MICHAŁA .

O G I N S K I E G O

WOIEWODZICA TROCKIEGO , KOMMIS-
SARZA RZECZYPOSPOLITEY
SKARBU W. X. LIT.

Roku 1788. Miesiąca gbra 7. Dnia.

DWuletni przeciąg czasu poświęcony na usługi publiczne w Kommissyi Rzplitey Skarbu W. X. Lit: stał się dla mnie nieprzerwanym smutnych chwili pasmem, gdy uważając i na nierząd w wielu częściach Administracyi dochodów publicznych od ustanowienia tey Magistratury trwający i na wydatki Prawem opisane, a znacznie Perceptę ogólną przewyższające, i na decessa przez winę Officialistów dopełnione, czułem zarówno ze wszystkimi Obywatelami dobrze myślącemi iak mocno niedostatek i nieporządek Skarbu obchodzić każdego powinien.

Nadzieia ta naydroższa Ludzi żyjących własność, która do przedsięwzięcia pracy ochotę, do pokonania trudności cierpliwość, a do znolenia przykrości stałość umysłu udzielać zwykła, zasilała mnie szczególnie w przedsięwziętych zamiarach tą słodką ufnością, że czas następny złemu zaradzając, przywróci Kómmissyi Skarbowey razem z dobrym rządem ten Stan szczęśliwy, w którym z dostatków swoich poważana, z przykładowego porządku szanowna, a ze wszystkich czyn-

ności swoich użyteczna w oczach całego Narodu uważaną będzie.

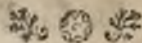
Tak to, smucąc się iako składający częśćkę tey Magistratury, że świadkiem tey Epoki być nie mogę, cieszyłem się iako Obywatel wczesnym wyobrażeniem miłego widoku tyle dla serca każdego myślącego cnotliwie pociechy i satysfakcyi prawdziwey udzielającego.

Pomnażała się we mnie ta słodka ufność z przekonaniem, że dobry lub zły skład Magistratury skutkiem jest nayeściej Osoby w niej przewodniczącej, a ztąd ile troskliwości około Skarbu Litewskiego dostrzegłem w JO. Xciu Jmci Poniatowskiem Podskarbin W. Lit: ile porządków potrzebnych, a Jego na zawsze pamiętnym czyniących, przez czułą Jego staranność wprowadzonych zostało, ile słodyczy i ukontentowania doświadczyłem pracując przez kilka Niedziel w Kommissyi Skarbowey pod Jego Prezydencyą, tyle pomyslnych z zarządzania Jego skutków obiecywać dla Skarbu właściwe miałem Prawo. Ale nim czas następny zaufanie moje usprawiedliwić zdoła, a nadzieie i życzenia powłzechności pomyslnym skutkiem uwieńczone zostaną, dopełniam włożony na mnie przez Urząd Kommiss-

missarza Skarbowego obowiązek, gdy kończąc dwuletnią w tymże Urzędzie posługę, składam przed Prześwietną Delegacją oprócz Rachunków Kommissyi Skarbu Lit: oprócz usprawiedliwienia z zarzutów do całej Magistratury zastosowanych, tudzież Projektu w Materjach Ekonomicznych z zlecenia Kommissyi Skarbowey ułożonego, Uwagi moje szczególniejsze, mające za powod chęć dopełnienia iak naytroskliwiey powinności do Urzędowania moiego przywiązanych, a za cel iedyny, poprawę nieprzyzwoitych zwyczajów, powiększenie dochodów publicznych, zapewnienie całości terażniejszych, tudzież uporządkowanie wielu części Administracyi Skarbowey, bez którego niekarność Subalternów, niesforność Officyalistów wyższych, a nieregularność i zamęt nieochybnym być muszą skutkiem.

Ze zaś urządzenie dochodów publicznych w naypierwszym mieć powinna celu Kommissya Rzplitey Skarbu W. X. Lit. Przeto na czele następnych uwag moich przełożyć powinienem, iakim sposobem niektóre źródła Percept powiększone byćby mogły.

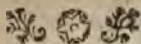

Poprawa w zarządzaniu Dochodów Celnych.

Lubo przychod z Importancyi Celney nie może być zawsze iednostaynym, bo według urodzaiów, według potrzebowanych w Kraiu Produktów, iednym słowem, według cyrkulacyi handlu mnieysza lub większa Percepta koniecznie być musi; z tym wszystkim są pewne prawidła, których się w urządzeniu tego dochodu pilnując, dokazać można, że i mniej kradzieży z krzywdą dla Skarbu będzie, i większa ze Strony Officyalistów znajdzie się troskliwość, i regularnieysze Perceptowanie bez zawodu nastąpi.

W tym zamiarze ustanowićby trzeba:
1mo. Aby dla wszystkich Officyalistów Celnych Kommissya Skarbu W. X. Lit: dokładną przepisała Instrukcyą z wyszczegulnieniem obowiązków do kaźdey z osobna funkcyi przywiązanych, bez tych albowiem przepisów ani Officyalista pewnych do sprawowania się mieć nie może reguł, ani też Kommissya do śledzenia, w czym być może wykrotnym, przewodnika pewnego nie ma.

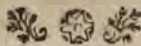
2do. Nierząd wewnętrzny Komory kaźdey owocem jest nieczułości Intendenta. Uporzą-

rządkowanie zaś całej Repartycyi, dziełem być szczególnie może Superintendenta, jako Gospodarza Repartycyi, i najpierwszego Zwierzchnika między Oficjalistami Celnymi.

Nie dosyć więc, ażeby Superintendent obieżdżał cztery razy do roku lokacye wszystkie pod jego zwierzchnictwem będące, ale konieczna wypadalaby potrzeba, aby nie oddalając się od swoiey Repartycyi ciągle się wniej znajdował, a to już dla bliższego i zrecznieyszego postrzegania Oficjalistów Subalternów, już dla częstszego i niespodziewanego przeglądania w jakim się stanie Xiegi i Rachunki znajduią, już naostatek dla załatwienia przypadków wydarzyć się mogących, lub przynajmniej rychleyszego o nich do Kommissyi zarapportowania.

ztio. Władza kreowania niższych Oficjalistów przywłaszczona Superintendentom, oprócz wielorakich nieregularności, których staie się przyczyną, tę najistotniejszą, i najwięcey dobremu porządkowi uymy czyniącą, przynosi krzywdę, że Superintendent otacza się Osobami więcej ku niemu niż ku Interesom Skarkowym przywiązanie czuiącemi, które przez boiaźń kary lub utraty miejsca taić największe przestępstwa i krzywdy Skar-

bowe zwykły. Z tego więc względu przy skro-
ceniu mocy JPP. Superintendentom do kre-
acyi tych Officyalistów przydać należałoby do
Przysięgi niższych Officyantów ten punkt:
*Jeż o czymby tylko wiedział lub słyszał, co by
szkodę Skarbowi bądź przez wyższego, bądź
przez niższego Officyalistę nawet do inney Re-
partycyi należącego, przynieść mogło, do
wyższej Zwierzchności czy to czasu zsyła-
nych Lustracyi, czyli też na prośt do Kom-
missyi rapportować z obowiązku Przysięgi
powinien będzie.*

Ten Punkt należałoby nawet dodać do
Przysięgi wyższych Officyalistów, i samey
Kancellaryi Kommissyiney, którym przytra-
fić się może dowiedzieć się o wydarzonych
różnych nieprzyzwoitościach, częstokroć
przed Kommissją taionych dla niemiley ni-
komu Delatora postaci.

4to. Odwożenie przez JPP. Superinten-
dentów dochodu z Importancyi Celnych dwa
razy szczególnie do roku, nie raz bywało
pryczyną największych nieregularności; tym
to albowiem sposobem zostawując Pieniądze
Skarbowe w ręku Officyalistów, otwierała im
się sposobność do tykania tychże Pieniędzy na
swoią potrzebę, do używania onych na po-
slugę

ługę Przyjacielską, do czynienia kredytów, do uwikłania się w różne kabały i facyendy, do zadłużenia się naostatek i zacefessowania takiego, w iakie tak wielu Oficjalistów, a zwłazcza w tym czasie wpadło. Z tych więc wszystkich względów rozumiałbym być rzeczą nayprzyzwoitszą, aby Superintendent obieżdżając co kwartał wszystkie Repartycyi swoiey lokacye, Importancyą Celną razem zabierał, i na końcu kwartału oną do Kassy generalney w Grodnie będącey transportował.

5to. Ale naylepsze i naydokładnieysze Przepisy bez ściśłego dostrzegania Exekucyi czcze i bezskuteczne będą; Nie dosyć więc aby Kommissya ogólne i szczególne dla każdego Oficjalisty przepisała reguły, nie dosyć, aby zupełnie na JPP. Superintendentach polegała; Trzeba prócz tego ożywiać czułość każdego Oficjanta, odbywaiąc co dwa lata przynaymniey Lustracyą wszystkich Komor, a to bądź przez udzielnych Lustratorów, bądź przez Pisarzów Skarbowych, bądź przez samychże Kommissarzow, ktorym pewnie chęć pełnienia tak użyteczney posługi przewodniczyć będzie do odstąpienia wszelkiej za to nadgrody, przestaiąc na tey nader słodkiej satysfakcyi, którą nayżywiey ferce szlachećnie myślące czuie, gdy się wewnątrznie prze-
świad-

świadcza, że powinności swoiey zadofyć uczynić mogło.

*Odmiana w uregulowaniu Dochodu
Tabacznego.*

Monopolium każde zawsze dla Kraiu szkodliwe bywa, a gdy się Osób kilka z niego wzbogaca, Kray cały prawdziwey doświadcza straty. Prowent Tabaczny przez Kompanią udzieloną utrzymywany, naydowodniey istotę tey prawdy okazuje w skutkach, z tą tylko różnicą: że nie tylko Skarb małe bardzo odnosi zyki, ale nawet Kompania w istocie samey nie korzysta, a czasem i traci.

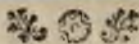
Z podziwieniem każdy uadnym zastanowić się musi, że dochód Tabaczny ledwo sto Tyficy do roku, a często i mniey nawet czyni; ale łatwo bardzo wysledzić można przyczyne małych z tego dochodu pożytków, w uwadze nayprzód: że nie ma prawie żadnego Obywatela osiadłego, a nawet i Chłopa, któryby Tytuniow swoich nie zasiewał, a zatem nie mógł się obchodzić bez kupna Tabaki z Fabryki wychodzącey. Powtóre, że pomimo zachowaney ostrożności w nieprzepuszczaniu do Kraiu Tabak Zagranicznych, niepodobną prawie jest rzeczą, aby częste przy-

przekradania nie były, co się też i skutkiem stwierdza. Nie można więc podobno pożyteczniey temu zaradzić, a razem powiększyć bez zawodu przychody Skarbowe z tego Prowentu, iak tylko postanawiając, iżby każdemu Possessorowi wolno było Tabakę przedawać za opłatą do Skarbu podwoynego Czopowego dziesiątego grosza, które corocznie uczyni Zł. 276,500. gr: 4 $\frac{1}{2}$. z tego więc tylko układu Prowent Tabaczny więcej niż we dwoynasób powiększonymby został. Prócz tego zaś jeszcze postanowienia, aby po Miastach przy Licytacyi Czopowego dochód Tabaczny razem per plus offerentiam zakontraktowanym został; tudzież utrzymanie zwyczaju, aby od przywoźney z Zagranicy Tabaki dochód przepisany regularnie był perceptowanym; podnieście pewnie Prowent Tabaczny do kilkukroć sta Tysięcy z umnieyszeniem Officyalistów Skarbowych do tego Prowentu użytych, z uymą niepotrzebney na nich expensy, z pożytkiem prawdziwym dla Skarbu, a bez ucisku Obywatelów drogo bardzo złą Tabakę teraz opłacających.

Uregulowanie Czopowego po Miastach

Utrzymywanie na Skarb Prowentu z Czopowego po Miastach, wiele zachodów, trudno-

dności, i nieregularności za sobą ciągnie. Liczba Oficjalistów do tego Prowentu przeznaczonych, pomnaża nieuchronną expens; wielość Xiąg i rachunków powiększa tak dla Oficjalistów, iako i dla Kommissarzów pracę, a pomimo naytroskliwszey ze strony Kommissyi bacznosci, nigdy ten dochód tyle nie czyni, ileby czynić powinien.

W celu zmniejszenia liczby Oficjalistów i pensyi na nich idącey, tudzież dla ułatwienia sposobu Perceptowania tego Prowentu, i ubeśpieczenia go na zawsze dla Skarbu, sądzę być rzeczą nayłatwieyszą w skutku, a razem naypożytecznieyszą, aby takowy Prowent per plus offerentiam zakontraktowany w każdym Mieście został; lecz tylko co do trunków Kraiowych. Co się zaś tycze Likworów Zagranicznych, rozumiałbym być naywłaściwiey, aby zwyczajem Koronnym na Granicy odeclane były, z czego zapewne do dwóchkroć sto Tysięcy dochody Skarbowe powiększone być mogą.

Układ względem Prowentu od Sztempla Kart.

Dwie przyczyny równie ważne nie dozwalaia, iżby Prowent od Sztempla Kart mógł się

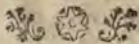

się w Prowincyi Litewskiej powiększyć: raz, że nadto wielka opłata, od Sztemplowania oznaczona; powtore, że i z Korony i z Zagranicy bardzo często i łatwo Karty przekradane być mogą.

Dla zaradzenia temu, dwa tylko pewne okazują się sposoby, to jest: albo zniżyć cenę Sztempla, i porównać z ceną w Koronnych Prowincyach zachowaną, albo skasować Sztempel w Grodnie będący, a ustanowić, ażeby w lokacyach na Pograniczu będących, tudzież w Fabrykach Kraiowych, gdzie się Karty robią, udzielne Sztemple były. Te dwa szczególnie sposoby zapobieżec mogą, iżby takowy Prowent ledwo 10,000. teraz do roku czyniący, powiększony zcstał.

Uregulowanie Pogłównego Zydowskiego.

Konstytucya 1768. Roku Luſtracyą Pogłównego Zydowskiego do lat dwudziestu przeciągnęła. Konstytucya zaś 1776. Roku też Luſtracyą czynić dozwoliła w ten czas tylko, gdy spodziewana Aukcyja Podatku być może. Doświadczenie nauczyło Kommissyą Skarbową, iż za nakazaniem nowey Konkrypcyi Głównych Zydowskich, mnieysza kilku Tyſięcy okazała się liczba; w takowym przypadku zwa-
szcza

szcza gdy jest pewnym, że niektóre Kahaly po Lustracyi pierwszej 1765. Roku, dla wyciącia z pod nich Zydowstwa do innych mieysc obciążone są podatkiem Poglownego. Drugie zaś Kahaly mając większą liczbę Zydow, mnieyszy składają Podatek; przeto nowa Lustracya czyli Konfrypcya koniecznie jest potrzebna, z tymże wżakże warunkiem: aby w przypadku zmniejszenia liczby Głow, Kommissya Skarbu Lit: do proporcyi zamierzonego teraz quantum Poglownego Zydowskiego, uczynić mogła rozkład na głowy z nowey konfrypcyi wyrachowane, iżby pod żadnym pretekttem Podatek zmniejszonym być nie mógł.

Powiększenie Czopowego w dziesiątym Groszu.

Czopowe w dziesiątym Groszu ieżli wedle Lustracyi 1775. Roku daley utrzymane być ma, sprawiedliwość wyciąga, aby Possessorowie przybyłych na nowo Karczem, po upłynionym czasie trzechletnim od exekucyi, zysk swój z Propinacyi przed Kancelaryą Grodzką własnego Powiatu czy Woiewodztwa oświadczali. Któryby zaś tego uczynić zaniedbał, takowy od wolności szynkowania w tey Karczmie, iako do Taryffy podatkovania niewprowadzoney, wiecznie odpodać

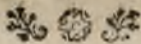
padać ma, i ad cuiusvis instantiam o to do
Kommissyi Skarbowey zapozwanym być może.

*Zniesienie zwyczaiu przedawania
Funkcyi.*

Po między zwyczajami nagannemi powszechność gorszącemi, a poprawy koniecznie potrzebującemi, znalazłem przedaź Funkcyi Skarbowych.

Takowy zwyczaj dla niektórych Osób wygodny, a dla Skarbu istotnie szkodliwy, częstokroć dawał przystęp do Funkcyi Skarbowych nie tym, których cnota, zasługi, talenta, godnemi nadgród czyniły, ale tym, których fortuna łaskawiey w maiątek jobdarzyła.

Nie będę się rozszerzał nad potrzebą zniesienia tak szkodliwego zwyczaiu, bo nie ma podobno nikogo, któryby nie czuł iak nieszcześliwe ciągnie za sobą skutki. Tu tylko przydam, że dopóki Funkcye Skarbowe przedawne będą, dopóki nie przestaną być udziałem tych, którzy one opłacać mogą, dopóki zdatność i cnota nie będą miały nadgrody, a zasługi nie znajdą zachętu, dopóty sprawujący Funkcye za Pieniądze nabyte, poczytywać

tywać one będą za źródło pewnych dla siebie dochodów, nie zaś za stopień usług Kraiowi powinnych.

Ubogi choć cnotliwy Obywatel dla fzczułości majątku swego zrażony, pomimo największey służenia Oyczyźnie chęci, wyrzec się zamiarów swoich musi; ten zaś, który się do Funkcyi Skarbowey wcisnął, a który dla niedostatku żadnego sobie awansu obiecywać nie może, bez nadziei nadgrody, mniey do ochoczey usługi znajdzie w sobie pobudek.

Tym to sposobem talentom założona tama, załugom do nadgrody przecięta jest droga, a Funkcye Skarbowe, w których tak pożytecznie służyć Oyczyźnie można, spodłone zostają, gdy się do onych nie serca i duszy przymioty, ale złota opłatą dobiiać potrzeba.

Odmiana w sposobie Nominacyi Officyalistów Skarbowych.

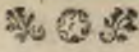
Od wyboru Osób do sprawowania Funkcyi Skarbowych zawisła regularność i pilność w perceptowaniu dochodów Publicznych; Od nich zależy porządek, na nich się całość Skarbu gruntuie. Z tych to Uwag zastanawiając się nad tym, że za wszystkie czynności

ności Skarbowe, a zatym nawet za sprawowania się Officyalistów, nie Podskarbiowie sami, ale Kommissya cała odpowiadać powinna; sędziłem być rzeczą przyzwoitą, ażeby Nominacye wszystkie nie były przez Podskarbiach czynione, lecz iżby Officyaliści przez Kommissyą obierani byli.

W takowym zamiarze Proiektem jest moim, aby po zawakowaniu iakieykolwiek Funkcyi, każdemu byle osiadłemu i Porękę składającemu, wolno się było za Kandydata podać. Na każdego z tych Kandydatow ciągnionoby losy per vota secreta, a ktoby więkźzość kreszek za sobą liczył, osiągnąłby zawakowaną w Skarbie Funkcyą.

Dla uniknienia wszelkiew nieprzyzwoitości, tudzież dla zmniejszenia pracy, i skrócenia czasu do teyże Elekcyi potrzebnego, użyćby można gałek do dwóch wazonów rzuconych, któremi nayprędzey więkźzość kreszek obrachować można. Podskarbi zaś, lub na miejscu Jego pierwszy z porządku Prezydujący, w przypadku Paritatis, miałby moc oną rozwiązać, drugą sobie przydaną kreską.

*Uregulowanie Sessyów Ekonomicznych w ciągu
Kadencyi Komisyyi Skarbu
Litewskiego.*

Prawo przepisuiąc, aby Sessye Sądowe od godziny ośmiej z rana, do godziny pierwzey regularnie przed obiadem trwały, i na każdy dzień przeznaczaiąc iaki regestr wolany być ma, nie równie troskliwie obwarowało Sessye Ekonomiczne w przeciągu Kadencyi przypadać powinny. Ztąd więc każdemu w Komisyyi Skarbu Lit: zasiadaiącemu doświadczać się przychodzi, że Interessa Ekonomiczne mniej daleko Komisyyą od Sądowych zaprzataią, że na obrachowaniu Offycyalistów z Pieniędzmi do Grodna przyjeżdżaiących, tudzież na ściśle onychże kalkulacyi przetrząsanie, czas nader szczipły przeznaczony bywa, że naostatek Memoryaly częstokroć najważniejszye od Obywatelów Prowincyi Lit: podawane po kilka tygodni, a nawet i więcey bez powinney zostaią odpowiedzi. Z tych więc wwszytkich pobudek, w celu zaradzenia tym nieregularnościom, niemniej dla zaspokoienia troskliwości Obywatelów najmocniej na zaleganie bez Rezolucyi Memoryałów swoich utyskuiących, rozumiałem być obowiązkiem moim Uwagi ninieysze Prześwietney Delegacyi przelożyć, z dołączonym Projektem,

ktem, aby z nakazu Prawa, każdego dnia bez żadney excepcyi, Sessye Ekonomiczne od godziny piątej do ósmey po południu regularnie składane były.

Umnieszenie wydatków na transport Pieniędzy do Kasy generalney w Grodnie będącey.

Transportowanie Pieniędzy do Skarbu, ile z powiększyć się mających Podatków, byłoby pewnie kosztowne i dla Regentów czy dla Oficjalistów Skarbowych, i dla Pułków Woyska one ze Skarbu odbierających, a nadto dochody Skarbowe przez odległy z niektórych mieysc transport w niebezpieczeństwo podane byćby mogły. Byłoby przeto ze wzięch miar słusznym, aby Kommissya Skarbu Lit: wedle uczynionego rozkładu opłaty na Woysko, Assygnacye wczesne do Kas partykularnych Woiewodzkich i po Komorach będących, wydawać mogła.

Warunek względem Porek przez Oficjalistów Skarbowych składanych.

Officyanci Skarbowi zwłaszcza Pieniędze w swych ręku mający, sama Szlachta i Possesyonaci w Prowincyi W. X. Lit: być mają.

Ba

Nie

Nie wprzód jednak nominowani in Officium być powinni, aż ich zdatność roztrząsniona i dostateczna kawencya złożona będzie. Po skończonym zaś Roku i zupełnym Skarbowi wykalkulowaniu się, gdy w teyże Funkcyi Officyant zostawać zechce, natychmiast potwierdzenie kaucyi za sobą, bądź od tegoż Poręcznika, bądź od innego złożyć ma. Tym to sposobem dokazać można, że Officyaliści troskliwie, pilnie, i wiernie obowiązkom swoim czynić zadostyc będą, w celu iżby potwierdzenie kaucyi od Poręczników uzyskali. Tym sposobem Poręcznik każdy chętniey kaucyą za Officyalistę złoży, gdy termin kaucyi założony będzie, i gdy się z postępowania przez Rok cały Officyalisty przeświadczy, czyli cofnąć Porękę, lub termin oney przedłużyć. Tym naostatek sposobem Skarb od Officyalistów zabezpieczony, i mniej decessów doświadczy, i w przypadku iakiegokolwiek przez Officyalistę zawinienia, mniej w uzyskaniu zupełney na Poręczniku satysfakcyi doświadczy trudności.

Uregulowanie Xiąg Taryffowych według jednostayney Schemmy.

W widoku naypewnieyszym, że Taryffy
Podatkow nowo ustanowionych z Kancellaryów

ryów Grodzkich do Skarbu przesłane, regularnemi co do Schemmy iednostayney być nie mogą, a Skarbowi Rzeczypospolitey wiele na tym zależy, iżby porządny do wyciągnięcia Podatków miał Inwentarz, potrzebny przeto Fundusz obmyślony być powinien ku expensie takowey dostarczający; ponieważ Summa 10,000. Zł. na drobne wydatki przeznaczona, żadnym sposobem wystarczyć nie może.

*Porządek względem Lustracyi Starostw
i Dzierżaw przez Dworzan Skarbo-
wych odbytych.*

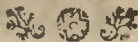
Lustracye Starostw i Dzierżaw pod Prawo Emfiteutyczne idących, przez wyłyłanych Dworzan Skarbowych sporządzane, aby każdego Roku w oddzielne Woiewodztwami i Powiatami Xiegi Skarbowe przeniesione były, dla wiadomości w czas następny, kiedy toż Prawo Emfiteutyczne kończyć się ma, dobry porządek wyciąga; potrzebny zatym i na to Fundusz obmyślonym być powinien.

*O zregulowaniu Protokółów
Kommissyjnych.*

Liczbę Protokółów Kommissyi Skarbowey być powinnych przepisało Prawo 1764. też Kommissyą ustanawiające. Następne w Kommissyi poczynione odmiany, powiększyły onych liczbę, i tę sprawiły niewygodę, iż chcąc wyszukać iakiey Rezolucyi, trafić nie można, w którym iey szukać Protokule.

Jest tych Protokółów teraz ośm, to jest: u Regenta Taryffowego ieden, u Regenta Celnego dwa, licząc do tego Protokół Assygnacyi, u Sekretarza trzy, to jest: ieden do Rezolucyi na wszystkie potoczne interesy nie tyczące się Prowentów Skarbowych; drugi do expedycyi Starostw Prawem dożywotnim podawanych; trzeci do expedycyi Emfiteutycznych. U Regenta Tabacznego ieden Protokół, drugi Dyaryusz szczególnie na materye Tabaczne. Ten podział Protokółów na szczególne Departamenta, to sprawił, iż znajduie się w Archivum Skarbowym kilkadziesiąt Protokółów, w których ledwo po kilka kart jest zapisanych; są nawet takie, co tylko iedną mają kartę.

Chcąc

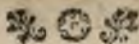

Cheąc zatem pogodzić wygodę z podziału Protokółów na szczególne materye, z przepisem Prawa i prawdziwym porządkiem, możnaby przyjąć zwyczaj w Kommissyi Skarbu Koronnego zachowywany, który jest w tym sposobie:

1mo. Sentencyonarz Ekonomiczny, czyli iak się tu zowie Dyaryusz, jest utrzymywany ręką zobligowanego do tego Kommissarza, w którym wszystkie materye Ekonomiczne krótsze co do słowa; a przydłuższe *sinopticè* zapisują się z referencyą do Protokółu Ekonomicznego. Ten Sentencyonarz bywa podpisywany przez przytomnych na Sessyi Kommissarzów.

2do. Sentencyonarz Sądowy także przez drugiego Kommissarza codziennie utrzymywany, w którym wszystkie decyzye Juryzdyczne zaraz przy serowaniu Dekretu zapisują się. Ten Sentencyonarz codziennie także przez przytomnych Kommissarzów podpisywany bywa.

Jeżeli różność zdań zaydzie czyli w Ekonomicznych, czyli w Juryzdycznych materjach, nieodwłocznie pod tąż materją

rozpis w Sentencyonarzu ręką odpisującego się Kommissarza zapisuie się.

ztio. Protokół Ekonomiczny na miejscu ośmiu wyżej wyrażonych, jest szczególnie jeden na wszystkie Interessa Ekonomiczne, stosownie do Sentencyonarza Ekonomicznego porządkiem Dat utrzymywany. Ten Protokół pisze się w Kancellaryi Kommissyiney, jest zaś pod bacnością Regenta i Sekretarza Kommissyi. Podpisują w nim każdą Rezolucyą Kommissarze przytomni, nie zachowując tego, aby się wszyscy koniecznie podpisali, byleby był Komplet ze trzech podczas zaszłej Rezolucyi przytomnych.

Do tego Protokołu jest osobny Index, który stosownie ad folia Protokołu Rezolucye w nim wpisane dzieli na szczególne materye, iako to: Celne, Czopowe, Pogłowne, Kwarty, Tabaczne Potoczne, Publiczne &c: &c.

Z Tego więc Protokołu każdy z JPP. Regentów Prowentowych, respective swego Departamentu copiatim tylko do swoiey Xięgi, którą dla swoiey wiadomości i kalkulacyi mieć powinien, wypisuje. Zadnego zaś
auten-

autentycznego Protokołu nie ma w swoich reku.

Te więc trzy Protokoły, to jest: dwa Sentencyonarze, i Protokół Ekonomiczny powinny się terminować co lat dwie, to jest: od Seymu do Seymu, ażeby przewożenie onych na Sejm nie zatrzymywało wprowadzonego raz porządku w czynnościach Kancellaryskich.

Uwagi względem Officyalistów w służbie Skarbu Lit: zostających.

Jeżeli każdemu jest miło usługi swoje dla Kzaiu poświęcać, a miley ieszczę temu, który ma zdatność, pracowitość i talenta w udziale; Sprawiedliwie nawzajem wypada, iżby ochota do pracy nie była bez zachęty, a usługi same bez przyzwoitey dla siebie nadgrody.

Wyznaczone dla Officyalistów Skarbowych pensye w takowym były zamiarze: bo naylepsza Kraiowi służenia ochota zniknąć musi, gdy usunięta sposobność do uczciwego utrzymywania się na tychże usługach, i gdy równie pewnego iak dostarczającego funduszu na to przeznaczonego niema.

Szczu-

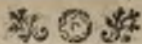

Szczupła nad miarę sprawiedliwości o-
płata Oficjalistów w Skarbie Lit: zostających,
te koniecznie za sobą ciągnie skutki, że Lu-
dzie utalentowani, nie łatwo się posuną do
Funkcyi, w których nie mając własnych do-
chodów, wyżyć nie mogą; Ze Oficjaliści
śluzni i zdatni tracąc ochotę do pracy, nie
tyle są troskliwi, ileby być powinni, że
Oficyanci, zwłaszcza w niższych Funkcy-
ach będący, szukać muszą ustronnych dla
siebie zysków; aby przynajmniej wyżyć mo-
gli. Ze na ostatek, Kommissya sama niema
(iż tak rzec mogę) prawa, wyciągać po Of-
ficyalście tyle, ileby mogła za obmyśleniem,
aby Pensya na wszystkie jego konieczne wy-
starczała potrzeby.

Z podziwieniem nie raz mi przyszło
myśl moją nad tym zastanowić; iakim sposo-
bem Strażnik Konny za Zł: 300. na Rok u-
trzymać się może, żywiąc siebie, karmiąc
Konia, sprawując Mundur i opatrując się w
cały Moderunek.

Równie mi się nie raz zadziwiać przy-
szło, iakim sposobem Super-Intendent, zwła-
szcza mający obfzerną pod zawiadywaniem
swoim Repartycyą, cztery razy do Roku ob-
chodzić może, i zlustrować wszystkie lokacye,

ma-

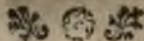

maiąc sobie przeznaczoną Pensyą 4,000. Złt. z którey i drogi odbywać, i cały Rok utrzymywać się musi. Ktokolwiek bezstronnie nad tak szczupłą opłatą zażtanować się zechce, przyzna nieochybnie, że iak jest rzeczą nie podobną, aby przy takowey Pensyi Officyaliści wyżyć mogli, tak wstret do Służby, nie regularność i nie pilność koniecznym być muszą skutkiem.

Szczęśliwsza w składzie swoim Kommissya Skarbu Koronnego, przeznaczając dla Officyalistów swoich dostateczną na ich potrzeby opłatę, mniej w regularności służby doświadczać może nitregi, a więcej po nich pilności wyciągać ma prawa. Akcydens kwitowego na powiększenie Pensyi Officyalistów wymyślony, byłby nayspewniejszy do tego i w Prowincyi Litewkiej funduszem, a tym sprawiedliwszym, że nie trzebaby innych do poprawiania zapłaty Officyalistów obmyślać źródeł.

Ztymwzyskim, gdy ten Fundusz szedłby tylko na Officyalistów Celných, a na innych w służbie Skarbowey zostających, a równie mało płatnych przeznaczonych Funduszów nie ma, trzebaby koniecznie, aby in-

z prze-

z przepisana regułą, iżby nad Pensyą w Tabelli wyrażoną żadney gratyfikacyi, ani pod iakimkolwiek tytułem Largicyi nie było.

Prócz tego Summe na drobne Expensa do 20.000. na Rok podwyższaiąc, zagroziłoby się nieregularności dotąd trwaiącey, Fundusz, 60,000., Złt: corocznie Prawem na Allewiacye i Konflagraty przeznaczaiący się, obracany bywał po więklszey części iuż to na Largicye, iuż to na powiekszenie Pensyi, iuż to na wydatki, które z Funduszu na drobne expensa, oplacane bydź powinny.

.. 2

XVIM.1.1186